

PREDGOVOR

Tko sam ja?

Glagoljičko pismo započinje simbolom: „Az“.

„Az“ je znak kojim se označuje slovo „A“, broj jedan i prvo lice jednine – „ja“.

„Az“ je simbol, broj, slovo, ali i pitanje: *Tko sam ja?*

„Az“ je početak ambicioznog pisma koje zahtijeva ne samo pisanje nego i propitivanje. Vječno, uporno i tvrdoglavo, uvijek jednako snažno.

Nije li prirodno da se baš zbog ovako koncipiranog prvog slova glagoljice dogodilo zanimanje za njegova tvorca? Nije li i Vama intrigantan tvorca novih slova, od kojih već prvo propituje: *Tko sam ja?*

Uz postanak glagoljice vežu se brojne legende/teorije.

Po jednoj, za tvorca glagoljice drži se Konstantin Solunjanin. Ovoj se teoriji priklanjao suvremenik XV. stoljeća, Juraj iz Slavonije. O

upućenosti Jurja u glagoljičko pismo svjedoči vještina kojom je tumačio njegova skrivena značenja. Juraj je u prvih devet glagoljičkih slova iščitao skrivenu poruku Konstantina Solunjanina i odgovor na pitanje prvoga slova: *Tko sam ja?*

*Ja kršćanin, koji slova (po) znam,
govorim da je dobro časno živjeti na zemlji.*

Konstantinovo pismo u sebi sadrži i druge skrivene poruke. Ipak, prvih devet slova posve su jasna smjernica što poručiti samome sebi kada ponestane odgovora na pitanje *tko sam ja*.

Ovaj rukopis slijedi Konstantinova slova.

Upućen je odmornima.

Pisan je i za one koji su dovoljno uporni.

„Az“ se obraća onim čitateljima koji se pitaju: *Tko sam ja?*

Oduvijek.

Zauvijek.

I dio:

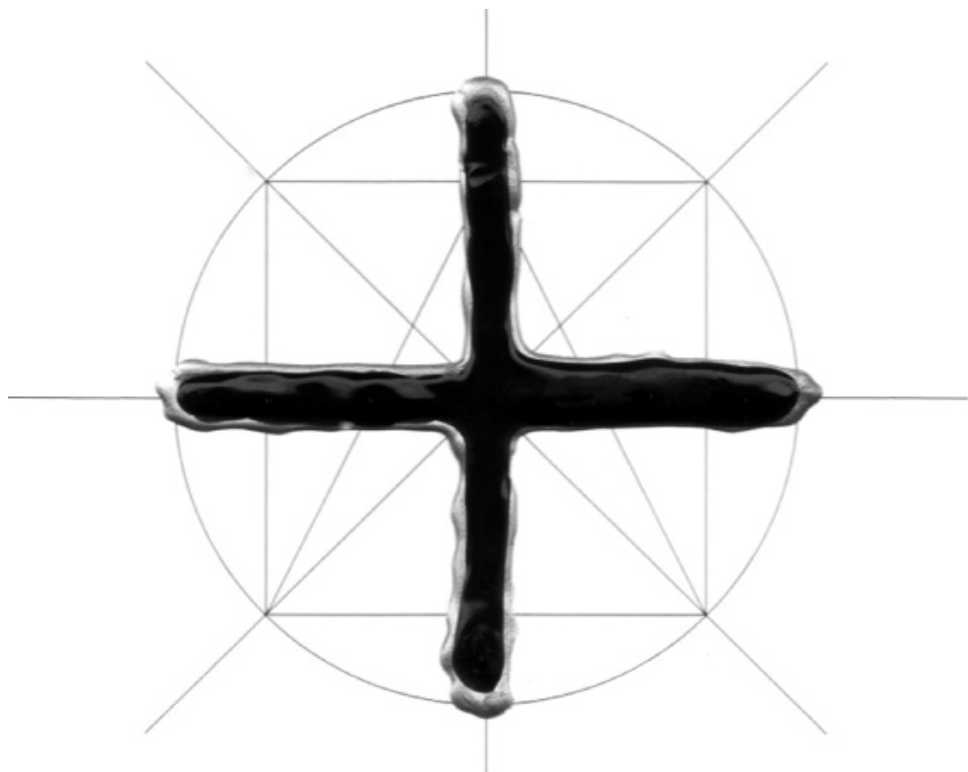
JEDINICE METODOVA DNEVNIKA

- 1, A – AZ (азъ) – ja, ja kršćanin
- 2, B – BUKI (buky) – slovo
- 3, V – VÊDÊ (vêdê) – znati
- 4, G – GLAGOLJQ (glagoljǫ) – govoriti
- 5, D – DOBRO (dobrê)
- 6, E – (J)EST (estъ)
- 7, Ž – ŽIVÊTI (živêti)
- 8, 3 – 3ÊLO (dzêlo) – vrlo, časno
- 9, Z – ZEMLA (zemlji)

*Ja kršćanin, koji slova znam, govorim
da je dobro časno živjeti na zemlji.*

*Sricanje prvih devet glagoljskih slova
po Juraju iz Slavonije, 14./15. stoljeće*

1, A – AZ

*Ja sam Alfa i Omega,
Prvi i Posljednji,
Početak i Svršetak!*

Otk, 22, 13

Carigrad, ljeta Gospodnjeg 863.

Sebi ne vjerujem. Ne vjerujem ni svome bratu, Konstantinu Solunjaninu. Vjerujem Bogu, Alfi i Omega, Prvom i Posljednjem, Početku i Svršetku. Ovaj dnevnik posvećujem upravo Njemu...

*

Pisat ću o bratu. Mlad je i, oprosti mi Bože, kao da je lud... Noćas je izumio nova slova. Zatekao sam ga na podu Crkve svetih apostola. Opružen na leđima gledao je prema kupoli u sliku Krista Pantokratora, Svevladara, kako blagoslivlja križnim nimбом. Rekao je: – Palac i prstenjak Njegove ruke zatvaraju krug, kažiprst i srednjak tvore križ, a mali prst – štapić. Rekao je: – Primio sam pismo... Bog je Otac, Riječ je Sin, njihovo je Jedinstvo – Život.

Prekrižio sam se i pomislio: – Dočekao sam ono čega sam se bojao. Poludio je! Oduvijek je živio Evanđelje. *U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše kod Boga i Riječ bijaše Bog.* Njegove nesaničice urodile su plodom. Ljudi su bili u pravu. Boležljivi Konstantin nesaničicu možda nije rastjerivao paleći čapljin kljun uvezan u magareću kožu... Ipak, odbijao je san tražeći u sebi nedostižno.

Rođeni smo Solunjani, a živimo u Carigradu položenom uz Bosporski tjesnac. Živimo u gradu koji poput mosta spaja različitosti

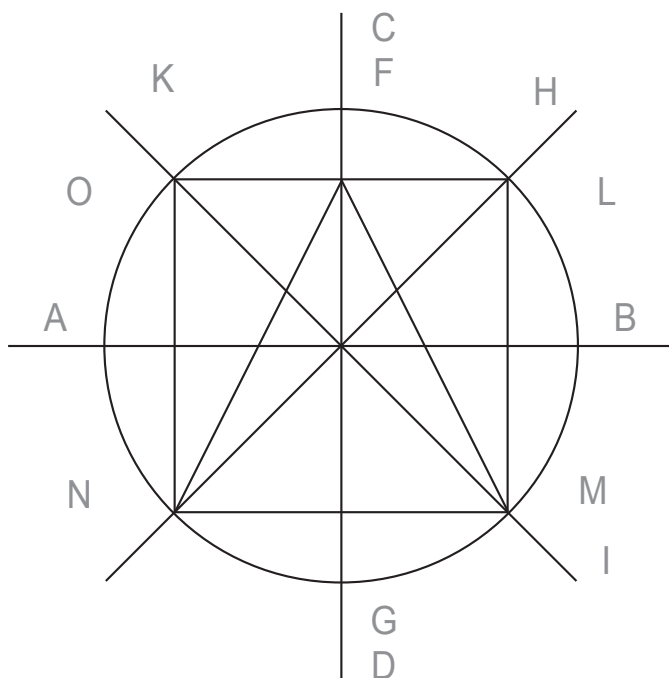
dvaju kontinenata. Optužuju nas da bismo Carigrad zamijenili Rimom, a mi ne bismo mijenjali ni grad ni podrijetlo... Bili bismo tek dio cjeline u kojoj živi Kristova misao. ...čovjek snuje, a Bog određuje. Bog je odredio da svoga brata pronađem omamljenog na hladnim pločama carigradske Crkve svetih apostola. Ležao je, promatrao strop, i pokušavao doći k svijesti. Uz njega su bili papiri, iscrtani nimbovi, rozete, slova i brojevi. Kupolu je zbrajao s tlocrtom crkve i u zbrajanju dobivao križni nimb – auru presječenu križem... Zbrajajući, dobivao je i ruku koja blagoslivlja.

Konstantin mi je rekao: – Noćas me nadahnula ruka Krista Pantokratora. Prvo su mi se ukazala slova Njegova monograma – XP. Slijedeći im sjenu i pitagorejsko načelo analogije, X sam izmijenio u R, P u H. Ostala su se nizala sama po sebi. Jesam li odsutan ili sam umoran? Pustio sam ga govoriti. Držao sam, bolje je čuti što mu se roji po glavi... Nadahnut Kristom stvorio je slova... Pitao sam ga, je li njegovo pismo slično pismu koje smo u Solunu vidjeli kod Slavena?

Nije me čuo. Govorio je o svojim nadanjima: – Sada bi nas car, Mihael III. mogao poslati u Moravsku. Imamo novo pismo! Imamo slova ispunjena Kristom! Nadao se, ako opismenimo slavenski puk i uvedemo bogoslužje na njihovu jeziku, molitva će prestati biti tek zvuk... Prenositi će misao... Neće se izgovarati ni latinskim, ni grčkim, ni hebrejskim... Oni će biti svoji i Bog će ih čuti na njihovom, materinjem jeziku... Prihvatio se svojih nacрта. Tumačio mi je raspored slova u kojima se odražava slika svijeta. „Az“ odgovara broju jedan. Jedan izražava apsolutno Biće iz kojega proizlaze sva bića. „Az“ je A, A je jedinstvo. Sinteza riječi i brojeva... Križnog je oblika kao i čovjek koji se izražavanjem uzdiže do vječnosti.

Činio mi se nesvjesnim u što se upušta. Od Armenca Mesropa, živ čovjek nije stvorio pismo... Mesrop je bio lukav. Njegovih 38 pismena kombinirala su perzijsko i grčko pismo... Konstantinovo tijelo grčilo se pod vizijom. Morao me uvjeriti da su slova baš njegova i da su iz njega prhnula kao što golubovi izlijeću iz golubinjaka. Razlagao mi je sličnosti i razlike od svih ostalih pisama – samaritskog, etiopskog, hebrejskog, grčkog, latinskog i protoindijskog... Crtao mi je rozetu-mandalu iz koje ih ispisuje...

Oprosti, Bože, ali baš me namučio... Na koncu sam prisegao da vidim ono što vidi i on, moj mlađi brat. Potvrdio sam, i sam vidim da je slova okupio oko Krista kao središta. Divio sam se mandali-rozeti, kvadratu u koji je upisan Kristov nimb.

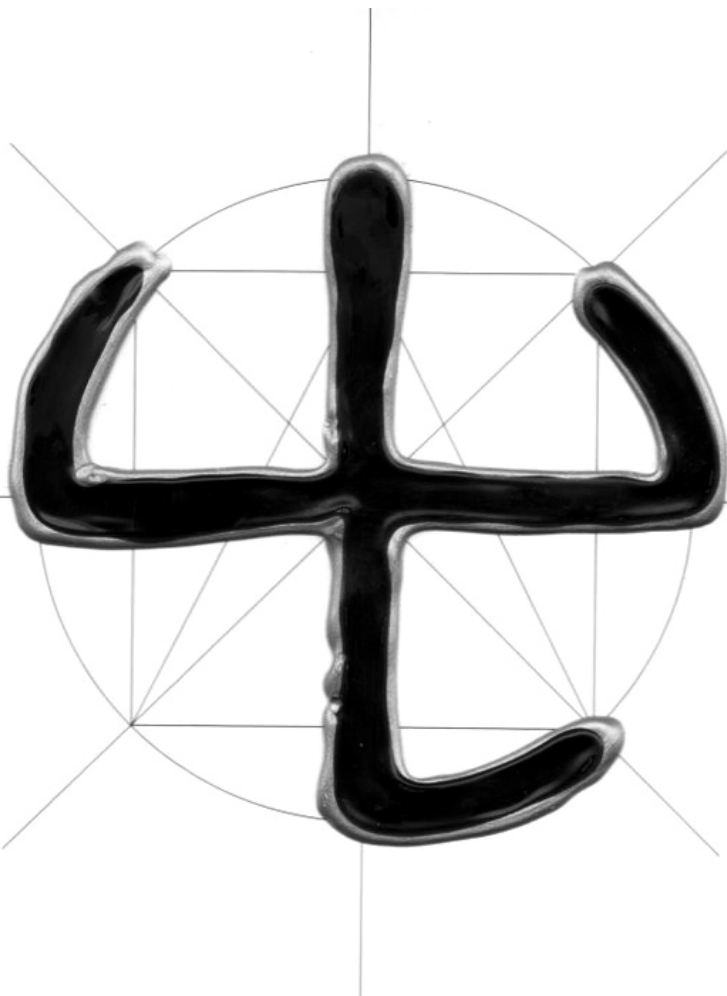
Ako je šutnja laž, tada sam i lagao... Nisam mu priznao da u slovima vidim i sve njegove strasti... A vidio sam... kako strast za geometrijom, tako i onu što je oduvijek ima za ezoterijom, astrologijom, magijom i alkemijom... Rekao sam: – Jest, Konstantine. U tvom pismu vidim Krista... Sam Bog zna da nisam vidio ništa drugo osim straha za svoga brata. Ipak... , potvrdio sam.

Prisegao sam mu da preko Salamonova čvora, nimba, kvadrata i križa, vidim Njega koji nas je znao voljeti potpuno.

*

Zaboravio sam reći, vjera mi je danas posve slaba... Ne vjerujem samome sebi, ne vjerujem ni onome što pišem... Svaka biografija je neistina. Za života smo slabovidni. Danas sam slijep, bez vjere u sebe, ali s čvrstom vjerom u Boga. Vjerujem Bogu, Alfi i Omega, Prvom i Posljednjem, Početku i Svršetku. Njemu, Početku i Svršetku, posvećujem ovaj dnevnik... Ujedno Ga molim, neka oprostí mome bratu, čak ako i griješi. Namjera mu je čista. Moj brat želi Njega, Boga, utkati u riječ i jezik. Slijedit ću ga... Čak i ako griješi... Krvna veza dana mi je od Njega, Početka i Svršetka, Prvog i Posljednjeg, Alfe i Omega... Ja, kršćanin, vjerujem u Boga.

2, B – BUKI

Slovo je temelj riječi.

Pristupili smo podnevnom okupljanju kod cara Mihaela III. Patrijarh Focije predvodio je *Hvalospjev Bogorodici, akathist*, dvorana je odjekivala: – *Zdravo, Zaručnice, vazda Djevice!*, eunusi su se kružno rasporedili oko *Salamonova trona*, svjetlost je obasjavala drvo okovano zlatom i srebrom. Konstantin je posebno bio vezan uz ovaj tron, čudo tehnike i mehanike, djelo Lava Matematičara, njegova učitelja iz mladosti. Kada su se utišale mehaničke ptice i lavovi, na tronu se pojavila zlatna figura i odmjernim udarcima odbrojila dvanaest sati. Car pijanica spušten je pomoću užadi sa samoga stropa. Zasjeo je na Salomonov tron onakav na kakvog smo nažalost naučili – bunovan, natečenih kapaka, raščupan, neusklađenih pokreta. Posljednjih mjeseci pijanke je organizirao na spomen iznenadnog povratka iz Azije i obrane Carigrada od Maura. Konstantin ga je gledao s roditeljskom brigom. Premda stariji tek desetak godina, dvadeset-trogodišnjem Mihaelu III. bio je družbenik, učitelj i uzor... Uz Mihaela stvorio se i ujak mu Bardas. Carigrad je još uvijek bio pod dojmom razvlašćivanja carice Teodore, Mihaelove majke, Bardove sestre, Konstantinove dobročiniteljice i zaštitnice... Prije sedam godina, tada šesnaestogodišnji Mihael, zamijenio je tutore: umjesto majke u njegovo ime zavladao je Bardas. A Konstantin? Konstantin je pobjegao... Nagađalo se, tugovao je za Teodorom..., patio za Mihaelom djetetom..., žalostio se zbog podsmijeha...

Mihael Pijanica po rugalicama je postajao sve sličniji pokojnom djedu, Mihaelu Mucavom...

Konstantin je utočište pronašao na azijskom Olimpu, Kešiš-Dagu, Monaškoj gori. Odmakao se od promatranja Mihaelovih bitaka protiv Arapa i Rusa, uspostavljanja carskih veza s Kazarima, utrka na hipodromu, kockanja, opijanja, razvrata... Vrijeme je proteklo, Konstantinu je trideset i šesto ljeto, izumio je slova i odlučio je – izložiti će ih caru. Kao i uvijek, učinio je ono što je naumio. Istupio je pred cara, porazgovarali su o konjima, a zatim ga je Konstantin zamolio neka posluša izvješće o novim slovima... Riječ je preuzeo patrijarh Focije, Konstantinov učitelj filozofije. Uključio se u raspravu o slovima. Focije je posumnjao da je Konstantin pristalica ikonoboraca i da se priklonio bivšem učitelju Ivanu VII. Gramatičaru. Zanimalo ga, je li Konstantin u međuvremenu postao ikonomorac, uništavatelj svetih slika. Sumnjao je da smo se moj brat i ja priklonili onima koji razbijaju ikone... Konstantin ga nije čuo. Pojašnjavao je slova. Focije ga je ponovno optužio. Držao je da će Konstantin ovim slovima stvoriti novu, trojezičnu herezu. Uz tri priznata jezika, latinski, grčki i hebrejski, uvođenje četvrtog – slavenskog, donijet će podjelu na one koji se opiru novom pismu i na one koji ga podupiru.

Konstantin je pokazivao prve prijevode. Hvalio se umjesnošću kojom je novim slovima ispisao dvije crkvene knjige. Mihael III. primio je na dar *Evangelistar* i *Psaltir* i prekinuo raspravu. S vidljivom dosadom okrenuo se Bardu, ujaku, i zamucio kao što mu je mucao i djed, Mihael II. Mucavi. Zahtijevao je neka se pronade rješenje. Bardas je potvrdio svoju okretnost. Odmakao se, ispisao pergamenu i donio je caru na potpis. Mihael III., posve zelen u licu, umočio je pero u crveno mastilo, potpisao se, sagnuo u stranu i uz glasno podrigivanje – povratio. Bardas se obratio uzvanicima i pročitao netom potpisani dekret: Konstantinu je

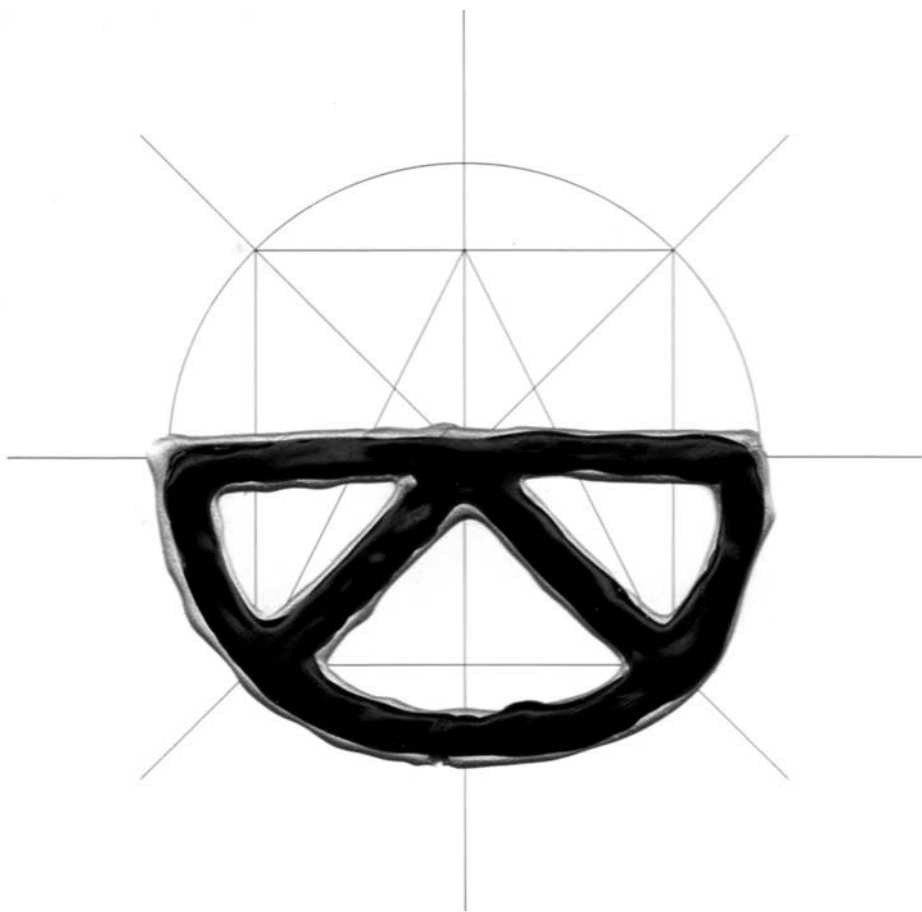
odobrena misija u Moravsku, odobrena su mu slova, pratnja i sva dobra koja su mu potrebna.

Konstantin je probljedio. Prije negoli je pao, imenom je pozvao Sofiju¹. Iznio sam ga na zrak. Sjeli smo pod maslinu, tjerao sam ga disati duboko. Pričao sam mu o njegovu djetinjstvu, o tome kako je rođen kao posljednje dijete naših roditelja, o njegovoj suhonjavosti i boležljivosti... Prisjetio sam ga kako sam ga zatekao dok je po zidu ispisivao nerazumljive znakove. Već tada, kao dijete, otkrivao je Božju riječ u slovima... Prekinuo me pitanjem... Zanimalo ga je jesam li vidio Sofiju. Kako nisam odgovarao, pitao me jesam li je barem osjetio njezino prisustvo...Odvratio sam glavu i po prsima mu položio obloge. Pitao me još jednom: – Metode, jesi li osjetio prisutnost Sofije? Jesi li vidio kako prstom upire u mene?

Bože, ti znaš da ga nisam želio povrijediti. Prestrašen njegovom uobrazilijom i spominjanjem nepostojeće žene, šutio sam i ovaj put... Omotao sam ga oblozima. Vjerovao sam..., nadao se, molio sam Te, spasi ga Gospodine...

¹ Sofija – simbol mudrosti, smatra se i simboličkom oznakom Boga Sina znanom prema tekstu himna „Mudrost Očeva“.

3,V – VÊDÊ

*Jer bez ikakvog objašnjenja,
mnogi simboli izgledaju kao
nevjerojatna fantastična buncanja.*

Teodor Studit

Pripremamo se za odlazak u Moravsku. Konstantin se oprašta od Carigrada, posjetio je i Lava Matematičara, svog ostarjelog učitelja vičnog razgovoru signalima.

Još za studija na Magnavarskom dvoru, Konstantin me uvjeravao kako Lav signale prima od neba, zvijezda i ljudi. Signalima je svojedobno obranio i Carigrad od Arabljana. Izumio je jezik vatre... Ovom jeziku naučio je stražare. Rasporedio ih je duž granice i oni su signalizirati vatrom. Gusto raspoređeni granicom Istočnoga Carstva, odašiljali su poruke s kraja na kraj Male Azije. Vijesti su za manje od sata prelazile liniju dugu više od sedam stodina kilometara – od Isama preko Egila, Mamija, Kiriza i Mokila, sve do Carigrada.

Lav je gramatikom i poetikom ovladao u Carigradu. Retoriku, filozofiju i aritmetiku izučio je na egejskom Androsu, dok ga je višim znanjima, astrologiji i Pitagorinoj religiji, uputio osobe-njak, mudrac čije se ime nije smjelo izgovarati. U Carigrad se vratio za Bardove obnove sveučilišta. Ubrzo, za Lava je čuo Al Mamun. Bilo je to 829. ili 833. godine...

Al Mamun, sin čuvenog Haruna al Rašida, u to je vrijeme bio kalif koji je Abaside doveo do vrhunca znanja. Kao i otac mu, Al

Mamun je u Bagdadu njegovao tri vrline: ono što je lijepo, ono što je teško i ono što je vrijedno. Izgradio je opservatorij i biblioteku, a ispitivanjem zarobljenih Solunjana posredno se zaludio antičkim piscima, misterijem geometrije i drugim znanjima njegovanim u Carigradu. Za Lava je čuo od jednog zarobljenika, bivšeg polaznika carigradskog sveučilišta... Zainteresiran za zarobljenikovu priču, proglasio ga je slobodnim čovjekom, nатовario ga darovima i uputio u Carigrad. U pismu Al Mamun je Lava pozvao u Bagadad.

Ovim pismom poraslo je zanimanje za Lava. Njegovom predavanju u Hramu četrdeset mučenika osobno je nazočio i car Teofil, pokojni Mihaelov otac. O predavanju je doznao i Al Mamun. Ubrzo, Lavu je pristiglo novo pismo. Ovoga puta, kalif ga je izvjestio kako se pomirio s Lavovom odanosti domovini.

Al Mamunovi ministri savjetovali su neka Konstantin ostane ondje gdje je rođen. Neka se inati njima, Carigradanima. Al Mamun ga treba izazvati. U ovom pismu je to i učinio. Pristojno ga je zamolio neka pokuša riječiti nerješive zadatke iz geometrije i astrologije.

Taština je i u ovom slučaju učinila čudo. Lav je ostavio sve čime se bavio, posvetio se primljenim zadacima i nakon nekog vremena riješio postavljene dvojbe. Načinio je novo mastilo i prihvatio se pisanja odgovora kalifu. Uz rješenja, dočrtao je mape zvijezda i njihovih predskazanja... Je li bilo mudro zapisati neizrecivo? Za Lava je mudrost bila jednaka hrabrosti ludila. A ludilo... ludilo je opsjednutost idejom.. Ideja je strast, a strast potvrda života... Al Mamun se prestao oglašavati. Glasnici iz Bagdada, javljali su da od primitka Lavova pisma po cijele dane provjerava rješenja...

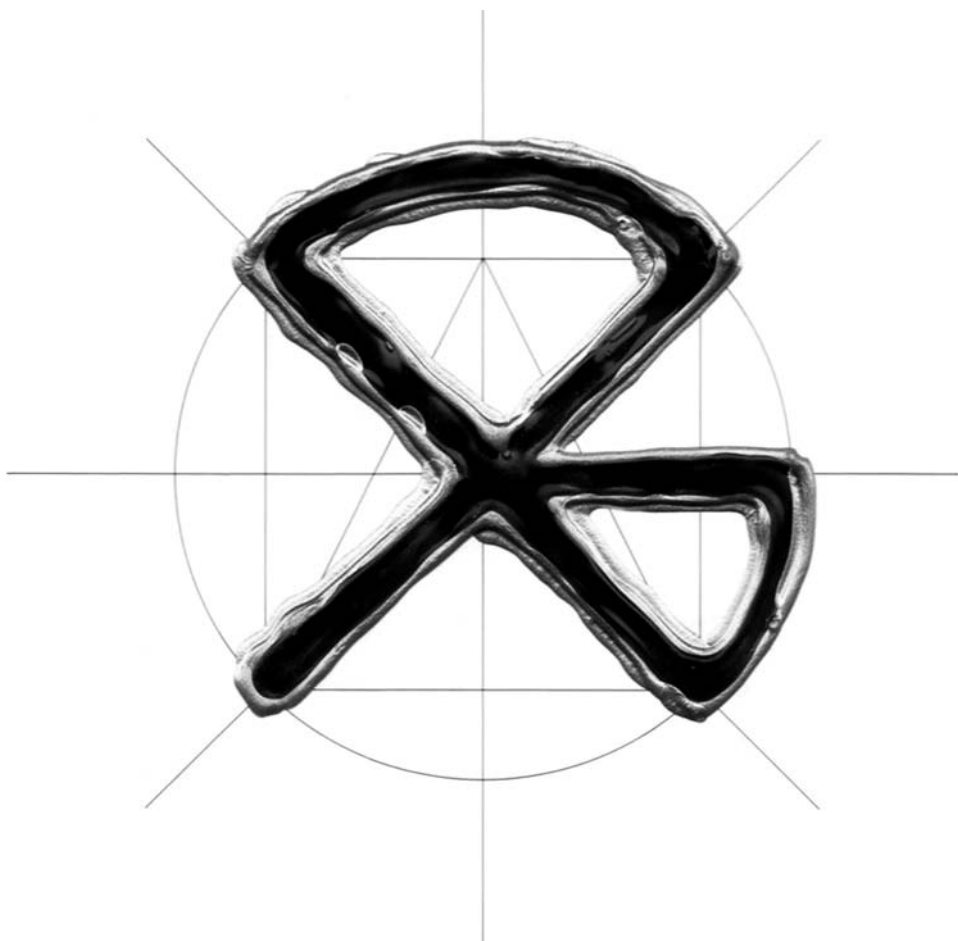
Jednoga jutra, Al Mamun je odlučio. Izučio je jutarnju molitvu, pozvao pisara i izdiktirao mu pismo za carigradskoga cara. Nakon pozdrava, pohvala i navođenja darova koje šalje, kalif je zatražio pravo na život Lava Matematičara. Zauzvrat je ponudio dvadeset kentinarija zlata. Ako caru nije dostatno šest stotina kilograma zlata, možda će ga zadovoljiti ponuda na trajni mir... Što je odgovorio Teofil, car ikonoborac, nije ostalo zabilježeno. U svakom slučaju, Lav Matematičar je ostao u Carigradu. Život mu je postigao cijenu zbog koje je ubrzo postao solunskim metropolitom. Ovom titulom imenovao ga je patrijarh Ivan VII. Gramatičar, prijatelj, ikonoborac kao što je i sam Lav bio, ujedno i bliski mu rođak.

Teofil je umro, carstvo se zaljuljalo, okolnosti su se izmijenile... Cara Teofila naslijedio je malodobni Mihael III, a vlast umjesto njega obnašala je njegova majka, obrazovana i samosvjesna carica Teodora. Premda odana uspomeni na cara Teofila, carica se otklonila od ikonoboračkih uvjerenja i priklonila zagovornicima ikona... Lav je smijenjen... Teodora nije razumjela Lavova ikonoboračka uvjerenja. Protiv njega govorile su rasprave u kojima se zalagao za molitvu okrenutu Bogu, uzvišenoj apstrakciji koju nije moguće prenijeti na ikonu....

Konstantin je danas posjetio Lava, premda su obojica bili suglasni da je i uvjeravanje tek oblik agresije. Iz Lavove biblioteke ponio je knjige Ptolomeja, Arhimeda i Platona...Govorili su o Pitagori, začudnoj mističnoj energiji i božanskom trojstvu očitovanom u trosložnosti ljudske prirode: tijelu, duhu i duši. Zaključili su da je duša u svakome prisutna jer se bez nje ne mogu povezati duh i tijelo.

U jednoj od knjiga koje je donio Konstantin, pročitao sam umetnuti komadić pergamene – Lavova predskazanja. Upozorio je Konstantina da će Bardasa za tri godine ubiti konjušar. Ne znam je li mu povjerio još kakve signale... Nadam se, ponešto ću doznati za vrijeme Konstantinova i mog putovanja u Moravsku...

4, G – GLAGOLJQ

*Slagao sam slova,
tvorio sam riječi, govorio sam.*

Konstanin je s Lavom raspravljao o značenju broja četiri i uređenosti svijeta u znaku četvorke. Jesam li zapisao kako su mome bratu riječi tekle? Kamo god se okrenuo, nalazio je primjere za svijet razdijeljen na četiri... vatra, voda zemlja, zrak, ... vruće, hladno, suho, mokro... Nabranje osjetila podsjetilo ga je četiri rijeke koje izvire iz raja... Eufkrat, Tigris, Fison i Gihom, a zatim na četiri strane svijeta, na četiri dimenzije prostora... visina, dubina, duljina i širina. U Kristovom križu prepoznao je četiri prirode koje sadržava... proročku, božansku, kraljevsku i svećeničku... Držao je, Krista je potpuno razumio samo Ivan... Marko, Luka, Matej i Ivan razlikovali su se u mnogo čemu. Drukčijima su ih vidjeli i umjetnici... krilati lav, krilati vol, krilati čovjek, i orao...

Lav se priključio raspravi. On je posljednjih godina zaključio da omjer četiri tjelesne tekućine – krvi, žuči, sluzi i crne žuči, odgovara omjeru u kojemu posjedujemo četiri kardinalne vrline... snagu, pravednost, razum i umjerenost. Prisjetio se i pitagorejske pouke po kojoj je suma četiri prva broja (1+2+3+4) jednaka broju deset, principu dekadskoga sustava. Nije bilo sumnje, svijet je *orbis quadratus*, *mundus quadratus*, a njegova skladnost oslonjena je na četvorku – znak čvrstoće, reda i zakonitosti.

Konstantin se od Lava vratio vrata povezanog crnom, svilenom vrpcom. Lav mu je rekao kako je govor njegovo poslanje i kako će mu ova vrpca čuvati grlo. Na spomen grla i glagoljanja, Konstantin se uznemirio... Nova slova mogao bi nazivati tako nekako... grleno, glasno, glatko, glogotavo, glagolasto... Možda glagoljanje? Možda glagoljica?

Konstantinov odlazak Lavu podsjetio me na njegovo oduševljenje čuvenim ikonopiscem Lazarom... U nekim prijateljstvima izdaje-mo druga prijateljstva. Lazar je bio ikonopisac, Lav Matematičar – učitelj i ikonoborac....

Konstantin je Lazara pamtio po savršenstvu oslikanih ikona... Ikone su morale posjedovati askezu lica, dubinu oka i nebesko ushićenje. Ako bi ih pronašao, ikona je bila dovršena, ako su nedostajale, slikao bi iznova.... sve dok ne bi postigao obrnutu perspektivu i pogled bestrasnog asketskog mira.... Oči su Lazaru bile točka koja nevidljivim nitima prenosi iskustva nadčulnog svijeta... Ikona je bila medij za dostizanje slike apstraktnog Boga... Lazar je stvarao ikone, Lav ih je razbijao, njemu je Bog bio sveta apstrakcija...

Konstantin ih je obojicu volio... Suprotne, prijeporne, slične u različitome...

*

Pitao me, sjećam li se dana kada je svojom retorikom uništio Ivana VII. Gramatičara. Kako se ne bih sjećao? Mučan je to bio dan.... Premda mlad, Konstantin je već nosio naslov Filozof, naslijeđen od učitelja Focija. Bio je zelen, a proglašen za učitelja Magnavarske škole... U to doba poučavao je lingvistiku, filozofiju i matematiku...

Carica Teodora odlučila je uništiti ikonoborce i njihova predstavnika – Ivana VII. Gramatičara. Ona je izabrala Konstantina Filozofa... Ona mu je odredila ulogu onog koji će biti Gramatičarev suparnik u retorici...

Kada se žamor utišao, Ivan VII. Gramatičar pozvao se na Božju poruku koju je prenio Mojsije. Publika je odobravalala. Netko je uzviknuo Mojsijeve riječi: *Ne častite Boga pravljenjem bilo kakvih likova!*, a Konstantin je ustao i staloženo replicirao: – Mojsije nije poručio *ne činite nikakva lika*, nego *ne činite bilo kakve likove*...

Ivan VII. Gramatičar je šutio... Ikone nisu oslikavale nedostojne likove... Ikonoborstvo je bilo poraženo... Njegov učenik ga je odbacio. Odbacivanjem, on ga je porekao, nadjačao, porazio...

Danas sam ga promatrao. Zaboravlja kako mu je govorenje poslano... Razgovor s Lavom nije dobro djelovao na njega. Optužujem ga zbog ondašnjeg retoričkog poraza Ivana VII. Gramatičara. Rekao sam mu: – Tvoje poslanje je govorenje. Govoriš kako treba,... tema tvog života je jedinstvo onih koji su udruženi u vjeri... Zaboravi ikone, Konstantine. S njima ili bez njih, duši je potrebno utočište...

Konačno mi je priznao... Toga dana, kada je nadjačao Ivana VII. Gramatičara, prvi put doživio je viziju Sofije. Promatrala ga je iz ugla dvorane... Priznao je, Sofija je uzvikivala potporu Gramatičaru, aristokratu armenskog podrijetla... Pogledom je osuđivala caricu Teodoru i njezinu sestru Irenu, udanu za Arsabera, brata Ivana VII. Gramatičara. Izdale su ga...

Sofija nije opraštala zaborav... Ivan VII. Gramatičar, ikonoborac, bio je učitelj pokojnog cara Teofila... Teofil je zbog njega postao

kakvim ga pamtimo... Carstvo je zaboravilo Teofila, s Teofilom, zaboravilo je i Gramatičara...

Konstantin se obratio Sofiji. Želio je promijeniti ono što je učinio... Pamtio je Gramatičareve slavne pregovore sa Saracenicima, umnost, marljivost i snagu duha... Ne, nije povjerovao častohlepnimcima koji su Gramatičara proglasili mađioničarom, vračem, novim Valaamonom... siguran je kako lažu... Gramatičar noću sigurno ne mrmlja tajanstvene izreke dok skida glavu brončanoj zmiji, ukrasu na hipodromu... ne vjeruje ni da je Gramatičar u svakoj kući predgrađa načinio đavolsku pećinu... On ne poznaje propale žene, rijetke ljepote, sumanute putenosti posvećene vragu, s kojima Ivan VII. Gramatičar priziva mrtve i ispituje ih o budućnosti...

Priznao mi je i kako ga Sofija ne napušta... Razgovaraju... Konstantin joj se ispovijeda. Doista, nije kanio sudjelovati u smjeni Ivana VII. Gramatičara. Žao mu je što se Gramatičar više ne oslovljava časnim naslovom patrijarha, užasnut je što su ga svirepo išibali i odvukli u manastir na Bosporu gdje i danas razbija ikone. Optužuje samoga sebe. Nije posjedovao samilost za Ivana VII. Gramatičara.

Žao mu je što je obožavao caricu Teodoru. Utvarao je o svojoj učenosti, razumijevanju svijeta i njegove cjelovitosti...

Konstantin mi se ispovijedio, a Sofija mu i nadalje izmiče... Traži je i tražit će je...

Zbog nje ćemo krenuti u misiju Slavenima. Lako ih razumijemo jer smo odrasli uz njih, znamo njihove običaje, riječi i mnogobrojne bogove... Na put ćemo ponijeti nova slova, kovčeg s moći-

ma sv. Klementa pronađenim kod Kazara i želju da kršćanstvo ostane nedjeljivo.

Konstantin će im govoriti o svijetu uređenom brojkom četiri. Govorit će im o Adamu, prvome sinu svoga roda i njegovom imenu sastavljenom od četiri slova u kojima se čitaju svi putovi ovoga svijeta – Anatolé (istok), Dýsis (zapad), Árktos (sjever) i Mesembriá (jug).

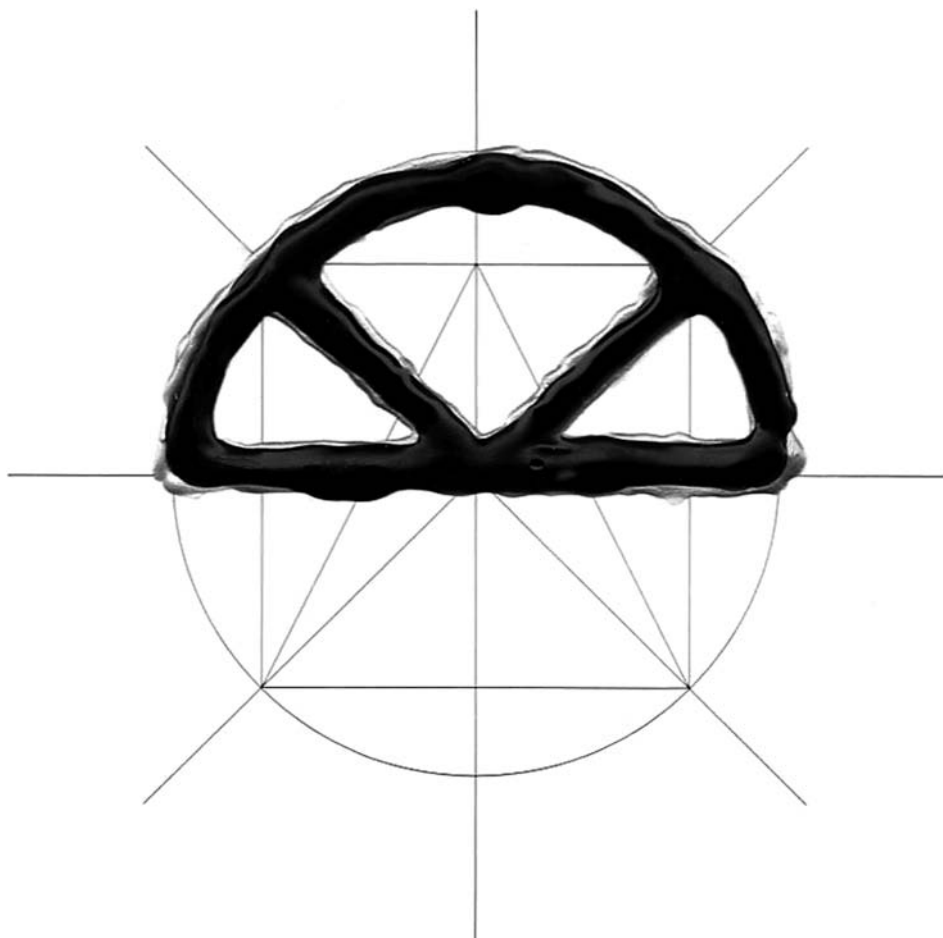
Ispovijedio mi se... Obožavao je caricu Teodoru... Obožavao je i Lava koji mu ne vjeruje da je izumio nova slova... Lav ga je optužio da je slova preuzeo od Slavena. Drži ga odgovornim i za progon Ivana VII. Gramatičara.

Konstantin se ispovijedio i otišao do Zlatnoga roga. Skuplja glogove grane od kojih ćemo zajedno načiniti crnilo. Skuhat ćemo ih, dodat ćemo im vino, i razliti u vrećice pergamene... Čuvat ćemo ih na suncu dok se posve ne osuše... U osušenu masu dodat ćemo čađu od svijeća, ulje badema i volovsku žuč.

Pisat ćemo njegova nova slova.

Rekao je, zvuče mu glogoljavo...

5, D – DOBRO

Dobro je iznad lijepog.

N aša su ishodišta promišljena, razložna, zacrtana i unaprijed predodređena. Kao što se sveti Dimitrije morao založiti za obranu Soluna od Slavena, tako smo se Konstantin i ja morali roditi u Solunu... Morali smo biti Grci, okruženi Slavenima... onima zbog kojih je moj brat primio Božje nadahnuće... onima kojima ćemo ponijeti nova pismena.

Solun.

Zovu ga i Thessalonikhé. U njegovu imenu nalazi se duboki morski zaljev u podnožju brda Hortač. U njemu je prisutno i ime makedonskog kralja Kasandra. U njemu se još uvijek nazire treće stoljeće prije Krista, kada je Kasandro grad nazvao po svojoj ženi Tesaloniki (Thessalonikhéi), sestri Aleksandra Velikoga.

Konstantin je naš rodni grad nazivao grčkom riječju *spudé*. Solun je za njega srčanost, mjesto označeno spremnošću za dobra djela. Takvim, srčanim i snažnim, vidio ga je i apostol Pavao, njegov duhovni uzor i vođa. Pavao je Solunjanima posvetio dvije poslanice... U stolnoj Crkvi svetog Dimitrija, Konstantin se molio Pavlu. Ondje mu je prisegao. Životom će dostići ono što nam je pripadalo prije Istočnoga grijeha.

Jednog dana Konstantin mi je ispovijedio svoju krivicu spram Mirjam. Rekao je, nostalgican sam nad nepravdom koju sam uči-

nio Mirjam. Bio sam zaveden samim sobom. Nepravdu sam joj učinio u samoljublju...

Devet godina nakon što je retorikom nadjačao Ivana VII. Gramatičara, carica Teodora imenovala ga je knjižničarom patrijarhe Aje Sofije. Imenovanje mu je uručio logotet Teoktist, Teodorin eunuh i savjetnik.

Pergamenu ispisanu crvenim, carskim mastilom, Teoktist mu je uručio u knjižnici... Dvadesetpetogodišnji Konstantin čitao je Grgura Nazijanskog... Teoktist ga je prekinuo u čitanju, i Konstantin ga je ponudio najboljim mjestom u knjižnici.

Logotet mu je ponudio ruku svoje šticeenice Mirjam. Za nju je skrbio od njezina rođenja. Mirjam je njemu, eunuhu, bila ono što su roditeljima djeca. Eunuh je uz nju u sebi ostvario oba roditelja...

Konstantin je odbio. Svjetovni život držao je nevrijednim. Ja, njegov brat, svjedočim kako se oduvijek osjećao nevidljivim.

Na Teoktistovu ponudu, Konstantinova srčanost, *spudé* je zamijenila *rathimia* – oslabljenje, nemarnost, lijenost (duha), uzrok prvoga pada i svakog grijeha. Branio se od ponuđene mu uloge, ali dio njega je i zapjevao. Jest, zapjevalo mu je samoljublje... Prijala mu je pomisao na Mirjam ispaćenu zbog slike njegova lika. On joj je bio ikona... Mirjamina čežnja učinila ga je ispunjenim Kozmosom. Ispovijedio se... On, koji je želio dostići dostojanstvo praoca Adama, bio je zanesen samim sobom.

Pokajao se. Čovjek je, Bože, i moj brat. Bio je tašt. I u njegovom se zavežljaju nakupilo podosta mračnih posjeda.

Ispovijedio je još nešto. Logotetu Teoktistu prešutio je Sofiju. Tješio se, hebrejska riječ za Univerzum je *olam*. Riječ *olam* srod-